

AITA ONAINDIA EUSKAL OLERKARIEN ARTEAN TXAPELDUN

Euskal idazleen artean erraldioen buru dugu Aita Shanti Onaindia. Itz-lauz guztiz ona ta olerkari bezala euskal literatura osoan onena. Olerkari aipatuena bezala, Orixe, Lizardi ta Lauaxeta, gaur arte ontzaz emanak izan dire. Shanti Onaindia oien gañetik dabil, nere ustez.

Bizirik dagola, idazle bakarra izango da, "idazlan guztien zerrenda" liburua-ren (bibliografia) jabe; 58 orrialdekoa. Ondo irabazia gañera; liburuak 51, idazlanak 28 aldizkarietan 552, Olerkiak 322 (1989), sariak ezin konta (1967'garren urtean Jose Antonio Aguirre saria).

Bizirik dagolarik gutxi dire "Ikerketa-Beka" bere izenarekin eukitzera iritsi direnak. Amorebieta-Etxano'ko Udalak sortu zuen 1989'garren urtean.

NOR DUGU AITA SHANTI ONAINDIA BASETA?

Berak ematen dizkigu berriak "OROI-TXINPARTAK" (1988) delako liburuan.

1909'garren urtean Amoroto'n (Bizkaia) jaio da "ATXURIARTE" baserrian. Migel Onaindia Barrutia ta Jazinta Baseta Albizuri dire gurasoen izenak. Neska bi ta iru mutil euki zituzten; Brijida Markina'n il zena, Maria gaur Berriz'en dagona, Bizente karmeldar jantzia artzeko garaian illa, Balenti anaiarteko gudan illa, ta Aita Shanti.

1922'garren urtean, Santa Barbara egunean, aita ta bera goiz jeikita, Amoroto'tik oñez Lekeitio'ra dijoa, bertan autobusa artu ta Gernika'ra eta an trenaz Zornotza'ra. Iri ontan utzi zuen aita karmeltarren eskuetan. 1926'garren urtean asi zuen nobiziadua.

1934'garren urtean Begoña'Ko KARMELOAN apaiztu zuten.

1936'garren urtean, gudan, Kirikiño batalloiarekin ibilli zen; Kanpanzar, In-txorta, Elgeta, Ubera ta Basalgo'n lenengo, ta gero Gorozika, Bizkargi, Fika,

Sollube, Derio, Artxanda, Ortuella, Muskiz, Zalla, Bezi, Truzios, Jibaxa, Guriezo, Otañes...

Iru urte egin zituen espetxean; Dueso (1937-1938), Nanklares (1938), Dueñas (1938-1939), Karmona (1939-1940), Hoz de Anero (Santander).

Geroztik bizpairu etxetan aita nagusia izan da: Hoz, Larrea, Eibar.

1947'garren urtean Karmel aldizkariaren zuzendaritza artzen du. 1959'garren urtean OLERTI aldizkaria sortzea lortu zuen.

Bere bizitza osoa idazten igaro du, baita eliz-izlari bezala (107 elizetan Bizkaia'n), gaiñera jaiak eta erromesak ospatzera deitzen zuten. Euskal kulturari buruz itzaldiak ematera maiz deitu dute (44 errietatik).

Idazle langillea izan da. Berri asko bildu bear zituen ainbesterañoko aldizkarietan idazteko.

Bi liburu ditu benetan altxorrak. Bat itz-lauz "OROI-TXINPARTAK". Bestea, olerki guzien liburua. "OLERKI GUZTIEN BILDUMA", Larrea 1989.

Itz-lauz ikaragarritzko errestasuna dauka idazteko; joskera aberatsa, itzak berexi berexiak, esaera garbiak, asmoak margodunak, gaiak ezberdintasun aundikoak.

Askok ta askok egin ditu itzulpenak. Orrexek eman dio elertiaren ikuspegi zabala ta ezberdiña: Homero'n odisea, Birgilio, Dante, Gabriela Mistral, Tagore ta abar.

Aipagarriak dire Aita Shanti'ren Euskal literaturaren ikerketak; lan mardula ta sakona.

AITA SHANTI OLERKARIA

Aita Shanti'ren lanetik onena, bere olerkiak deritzaizkigu. Aita Shanti'ren olerkiak neurtzera goazela, danez gain, sarrera bezala, asmo zabal batzuek esatera gatoz.

Lendabizi, olerki alorrean, oso motz jantzia nagola aitortu bear, eta Aita Shanti'ren lana oso aberatsa izaki. Geiegi neretzat.

Aita Shanti'ren olerkiak, liburu ortan bilduak izan diren bezala, naiz oso onak izan, naiko ezberdiñak dire.

Lenengo esan bearra: "NERE BASERRIA (Euskal Poema, 219-290) dela-koan erdal kutsuzko itz asko, bearrezkoak ez zirenak sartzen ditu: konta (221 or.), kolorez (224 or.), palta (241 or.), ganaduak (243 or.), mota (242 or.), leku (255 or.), kartzelan (257 or.), pare (258 or.), prest (264 or.) eta abar. Abek dire eredu batzuek besteen artean.

Bigarren: "GURE EGOITZA" delako olerkia "H"tzez josia dago (244-245 o.). Arritzekoa da ori dena Aita Shanti'k sartzea: "han", "haiz", "haitzur", "hilen", "ahatze", "kanpatu". Beste iñun ez ditu sartzen. Ze gertatu ote zitzaion emen?

Irugarren: nere ustez lanik ederra "GOIZNABAR", "EGUERDI", "ILLUNABAR" delakoak dire. Bilduma orrek gallur malla jotzen du egokitasunaren aldetik.

Laugarren: Olerkien jabetza dauka, egin dezake nai duna. Neurriak aldatzen ditu nai duen bezala; neurri ezberdiñak erabiltzen ditu, obeto egokitzen zaion bezala. Ikaragarritzko errestasuna dauka ortarako. Bersoak zutik gelditzen zaizkio beti.

Bosgarren: Irudi indar aundikoak, bat batean, borobil borobil esanak ez ditut gelegi ikusi edo ez zaizkit buruan zutik gelditu.

Seigarren: Arritzekoa da baño, ez dugu olerki mistikorik arkitu. Naiz karmeldarra izan, naiz bee Gurutzeko San Juan eta Santa Teresa ondo ezagutu ta oien lan asko euskaraz itzuli, mistiko kutsuzko olerkirik ez dauzka.

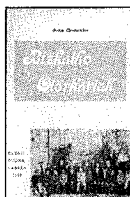
Zazpigarren: Nun dago Aita Shanti'ren lanaren mami lodia? Izkuntzaren egokitasuna azpimarratuko genuke danez gain. Itz bat naikoa dena esateko: "izkuntza" guztiz ona dauka. Izkuntzaren saldarik onena ematen digu.

Izkuntzaren egokitasun ortan ez du iñork irabazten. Benetan txapeldun agertzen zaigu.

Izkuntzaren egokitasuna ikusteko ez dugu olerki osoa artu bear. Naikoa da lerro bat.

Ikus ditzagun eredu batzuek:

"Loreil, maite aro
min-soroski samur
biotz ondoan kosk
dagikan il, agur!" (Loreil, 8 or.)

Itzak datozte iturriaren bizitasunarekin; otsa ta dasta dakarte, jauzika. Indarra dago, baita margo ezea ta gordiña. Itz ezberdiñen lotura orrek dauka egokitasuna ta indarra.

Euskara garbienetakoa erabiltzen du; "mestizajerik" ez. Buruz dakizkin euskal erro zarrak, bakanak eta guztiz ederrak, itsasoaren antzekoak; agortzen ez direnak.

"Bizkargi, odol mendil,
eziñaren gaitz loretil" (Odol Mendi, 57 or.).

Itzak osotasuna agertzen dute aitzaren antzera ta lotura malloen kalparrarekin. Itzak nagusi, elkarteak indarra.

“Euri-jasa ezpa-litz, bota alean” (Basoan illa, 58 or.). Lerroan, itzak giltzarria-
ren tankera, loturak odolzuriaren garra.

“Ortziplean dingiliz illargia laru” (Gure arrantzaleak, 104 or.).

Ale bakoxa ain ezberdiña, lotura intza ezearen dirdaia. ¡Zenbateraño
indarra itzak! Otsa gordin mardula.

“Arro, zut abil, igelño” (Uts-lainoa, 108 or.).

Ortxen dugu izkuntzaren usaia, arnas betea. Lau itz, burnizko lokarria; atsa
ta garra, laguntza ta lillura.

“Nini oztin dozan
urrin-laztan leuna
itzak yoek gartu
ilbizi samurra
odei zuri musu” (Erritarra, 116 or.).

Lerro bat naiko, itz oyen edertasuna ikusteko; esnearen aparra bezalakoa.

Eta zer esan beste ontaz?:

“izotz ziztorra dindil xorta etengean” (Neguaren Egona, 294 or.).

Giro atsegin baten neurria; eresia, atsa, jauzia, arnasa, batez ere izkuntza,
itza txapeldun.

Eredu motz oiek aski agertzen digute izkuntza aga marduletan eraikia,
kemena ta indarra ageri, usai atsegiña ta gordiñaren ixter kementsuaren izerdi
ezea; ortxen daude zutik. Margolarien artean, margo gordiñak erabiltzen ditu-
nak, indar aundikoak, “CEZANNE” daukagu ezagunena; orlegiak giarra ta aza-
la dute, baita orlegiaren izerdia, gordin girokoa, osasunez lertzen, odolzuriz
aberats. Olerkarien mallan berdin gertatzen zaio Aita Shanti'ri; itzak arriaren
nortasuna, lotura arnasez ezin egonean, izkuntza txapeldun, giroa gaztea gor-
din kutsuarena, dirdai, argi, indarra odol bero.

Euskara berriz nortasun aundiz jantzia, nagusi ta benetan zarra, arbasoen
atsa, benetan gurea, aize bizi ta intza argitsu. Aita Shanti, euskal olerkarien
gañetik dabilkigu. Euskara edergallu biurtu du.

Erabiltzen dituen gaietaz bi itz esan nezake. Aurretik datorrena **baserria**
da, gero **urtearook**, ondotik **abereak**, oso aipatuak **eusko gudariak**,
Amatx, **txoriak**, **gaztaroa**, **maitasuna**, **eriotza**, ta **amona**. Elizako gaiak
ere arkitzen ditugu: **Josu**, **Andra Maria**, **Santa Teresa** eta abar.

AITA SHANTI'REKIN ELKARIZKETAN

Aita Shanti'ren nortasuna, galdera berexi batueta, ere, dago.

Olerkiak ontzea, baita itz-lauz idaztea ta literatura ikertzea oso atsegin zaio nunbait.

"Nola egiten dituzu olerkiak?", galdetzen nion. Erantzuna: "Maitasun aundia ta indarra euki ezker, zaletasuna agertu ta alegindu egiten duzu, ta... norbera zai egon ezker".

"Milla Euskal Olerki Eder" liburua du, bere lanetan maitena.

Euskal literaturaren VI'garen alea da, amaitu nai luken lana orain.

"Bizkai'ko euskara nola ikusten duzu?", galdetzen nion. "Agiriko indarren benetako laguntza barik, erorian, landu bari"; erantzun borobilla.

Bizkai'ko euskara bizkortzeko, ikastetxetan irakatsi bear dela, uste du, baita agiritako toki ta komunikabideetan erabili. Bizkai'ko euskara indartzeko, batez ere Bizkaeraz idazten, al duen guztia alegindu. Gipuzkeraz ere gai da askotan idazten.

Euskararen alde Bizkaia'n egin zen lanik ederrena auxa zeritzaion: "zalan-tzarik gabe, Sabino Arana'ren lan guztia, baita ere Azkue'ren lana eta abar".

Euskal literaturaren mallan, Orixe oso goien jartzen du ta onen lanetik egokiena bere ustez, euskararen egokitasunaren aldetik, "KITO'n Nere Arrebarekin" delako idazkia.

Euskalzaletasuna gazteetan nabaritu zuen.

Gaur, euskal giroa ez du ain txarto ikusten Bizkaia'n; "astiro doa", dio.

Aita Shanti ez da goi mallako Ikastetxetan ibilli. Orrelako aukerarik ez du izan. Karmeldarren etxetan ikasia da, baita asko espetxean, gero bizitzan nai-ko erne beti izana.

Naiko lana egiña dauka bizitza luze ortan, bitxi ederra Euskalerria'rentzat; paperik txikiena altxorra. Idazti guzti oiek Karmeldar eskuetan gelditzen dire. Orain gogoz jaso bear ori dena.

Aita Shanti Onaindia Euskalzaindiko urgazle izendatu zuten 1957ko Uztailaren 26-an Arrasate'n, eta gero "deduzko" kide edo oorezkoa 1979'ko Abenduaren 20-an.

Gaiñera EUSKERAZAINNTZA'KO kide osoa daukagu asieratik (1980). Geroztik EUSKERAZAINNTZA'KO kideekin lana gogotik egin du eta billeeretara illero bildu da. Azkeneko urte auetan maiz, Deba'n ikusi dugu; beti alai, argi, erne ta euskaldun.

LATXAGA